

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE

Student: Mgr. Vladimír Lajsek

Školitel: doc. JUDr. PhDr. Jan Wintr, Ph.D.

Název práce: Teoretickoprávní analýza laického prvku v justici

Oponent disertační práce: JUDr. Martin Hapla, Ph.D.

I.

Téma práce, jeho význam a způsob zpracování

Laický prvek v justici nepochybně patří mezi aktuální a důležitá témata. Ačkoliv tradičně hraje významnější roli v angloamerické oblasti než v kontinentální, je součástí právních úprav většiny evropských států. Platí to i o České republice, kde ovšem vyvolává řadu kontroverzních reakcí a otázek ohledně své užitečnosti. V našem prostředí se o něm sice dlouhodobě vede diskuze, doposud u nás však chyběla práce, která by ve větším rozsahu usilovala o jeho ucelené zpracování. Musím proto pozitivně hodnotit, že se této výzvy chopil Vladimír Lajsek.

Výhrady mám naopak ke způsobu, jak je téma konkretizováno. Sám autor označuje svou práci za analytickou doktrinnou studii. Soustředí se přitom na rozbor stávající právní úpravy. Snaží se identifikovat její slabá místa a poskytnout doporučení pro její budoucí změny. Nezpochybňuji, že v tomto rámci postupuje korektně a velmi precizně. Připouštím rovněž, že toto zkoumání může mít velký význam z hlediska právní praxe. Pokud se ovšem pohybujeme na půdě teorie práva, tak takové pojetí znamená bohužel příliš mnoho práva a příliš málo teorie. Navíc od autora nevyžaduje téměř žádnou práci se zahraniční literaturou, která by měla být v případě disertace nutností. Samotné téma laického prvku v justici přitom nepochybně umožňuje v sobě zahrnout různé teoretické úvahy (zejména v části o střetu epistemické a demokratické legitimacy), případně může být spojeno s nějakou empirickou studií, která by i v kontextu autorova pojetí mohla být velmi obohacující.

Autor v práci například trefně upozorňuje na řadu nedostatků stávající právní úpravy. Mimo jiné zmiňuje riziko, že by zastupitelstva samospráv mohla díky institutu přisedících ovlivňovat rozhodování soudů. To je jistě možné, ale zdá se, že se to v praxi neděje, protože se o tato místa uchází jen relativně malé množství kandidátů. Neleží tedy klíčový problém institutu přisedících právě v nezájmu ze strany veřejnosti? Jeho příčiny sice obecně asi všichni tušíme, ale právě vhodný empirický výzkum by nám zde mohl poskytnout průkazná (a třeba i v některých ohledech překvapivá) data.

Na základě výše uvedeného mám za to, že práce úplně nevytěžila potenciál, který v sobě její téma skrývalo. Autor se rozhodl zvolit velmi tradiční přístup, který je spojený se značným praktickým přínosem. Nelze mu upřít hodnotu, ale je otázkou, zda by na disertační práci z oboru teorie práva neměly být kladeny vyšší požadavky.

II.

Struktura práce

Odhlédneme-li od toho, že samotné téma práce mohlo být koncipováno jinak, nelze mít vůči její struktuře připomínky. Práce je přehledná, jednotlivé kapitoly na sebe dobře navazují, jejich celková koncepce je smysluplná. Na začátku práce jsou jasně formulovány hypotézy, které v ní autor následně zkoumá a v závěru přehledně shrnuje, nakolik byly, nebo nebyly potvrzeny. Jeho závěry jsou argumentačně dobře podloženy a lze se s nimi ztotožnit. V rámci směru, kterým se autor rozhodl ubírat, dosáhl bezesporu kvalitního výsledku.

III.

Obsah práce

Stran obsahu práce oceňuji autorovy úvahy o neslučitelnosti funkcí a odměňování přísedících. Jako zajímavý vnímám jeho závěr, že největším úskalím současné právní úpravy tohoto institutu je absence zajištění ústavních garancí nezávislého, nestranného a zákonného přísedícího – nikoliv to, že laici mohou přehlasovat profesionálního soudce při rozhodování soudního senátu.

Moji nejzásadnější připomínkou je již výše naznačená absence zahraniční literatury. V seznamu použitých pramenů jsem napočítal celkem 85 monografií a článků. Jen sedm z nich je však cizojazyčných a vesměs se jedná o díla, která byla v práci využita jen okrajově. Autor má sice na jejím konci pasáž, kde nás informuje o rakouské a německé právní úpravě, ale i v těchto případech pouze reprodukuje některé zahraniční předpisy a téměř nepoužívá doktrinální prameny. Zaráží mne zejména odkazy na odborný článek Jiřího Říhy „Soustava trestních soudů v Rakousku“ (např. na s. 109). Proč je při popisu rakouské právní úpravy použit text českého autora, a nikoliv přímo nějaký rakouský zdroj?

Mé další připomínky jsou již jen drobného charakteru, resp. představují spíše zvědavé otázky nebo doplňující komentáře:

Autor na s. 48 reprodukuje úvahu, že pokud není výslovně vyjádřena preference některého hlasu před jiným, pak by měly mít všechny stejnou hodnotu. Takové tvrzení by si jistě zasloužilo rozvinout, například poukazem, že pozic, kdy by měly hlasy nerovnou váhu, může být velké množství. Naopak pozice, kdy mají váhu stejnou, je pouze jedna. Proto dává dobrý smysl, aby rovnost v tomto případě představovala defaultní nastavení.

Pokud má podle autora význam, že přísedící z řad laiků jsou na rozdíl od soudců nezávislí na státu (autor na s. 123 v této souvislosti zdůrazňuje, že soudci jsou státními zaměstnanci), neměla by být zohledňována při jejich výběru i jejich profese? Resp. proč by neměli být z pozic přísedících vyloučeni všichni státní zaměstnanci?

Opravdu potřebuje justice větší míru demokratické legitimacy, která jí má být dodána formou laického prvku? 1) Nejedná se o historický přežitek, který v dnešní době již nemá svůj dřívější význam? 2) Nejde nám primárně o to, aby mělo tuto legitimitu uspořádání orgánů veřejné moci jako celek, a nikoliv každý jednotlivý orgán? Není jedním z hlavních úkolů soudnictví naopak bránit excesům, které jsou s přílišným důrazem na lid a jeho vůli spojeny?

IV.

Formální úprava práce

K formální úpravě práce včetně její jazykové a grafické úrovně nemám výhrady. Její autor formuluje své myšlenky srozumitelným jazykem a převzaté poznatky korektně cituje.

V.

Souhrnné hodnocení

Souhrnem uvádím, že výhrady mám především k základním východiskům a pojetí práce. Pokud od nich odhlédnu, jedná se nepochybně o precizní a důkladně zpracovanou studii, která korektní cestou dospívá k přesvědčivým závěrům. Může posloužit jako dobrý podklad pro diskuzi o budoucnosti institutu příslušících v našem právním řádu.

Práci **doporučuji** k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.

V Brně dne 3. 1. 2020

JUDr. Martin Hapla, Ph.D.